

המלאה של מיבצע השלום הגרמני מוצאת את ביטוייה בדגל הלאומי הגרמני השחור־אדום־זהוב, המתנופף בנמלה־תעופה מעל לאיש מי־שמרה־הגבול, ליד הכחול־לבן.

הפגנה עלובה של ילדי־יבית־ריס, בנמל־התעופה לוד, היתה המחאה המוחשית ה־יחידה שקידמה את פני הקאנצלר הגרמני. ההצלחה

1952 בענן של גאז מדמיע, מסתערים השוטרים על מפגיני חרות, שהחטירו אבנים לתוך אולם מליאת הכנסת, במרכז ירושלים, בינואר 1952.

הודעה שהיתה תשובה לאיגרת ישראלית זו. הוא ביטא את נכונותו להיכנס למשאומתן עם נציגי היהדות וישראל. ההודעה אושרה עליידי הפרלמנט כרוב גדול ובמעמד חגיגי.

כעבור שלושה חודשים ערך אדנאר ביקור רשמי בלונדון, ובהודמנות זו נפגש עם ד"ר נחום גולדמן. היתה זאת הפגישה הרשמית הראשונה בין גרמני ומנהיג יהודי. בתום הפגישה כתב אדנאר לגולדמן שלדעת ממשלתו הגיעה השעה לפתיחת המשא ומתן, והוא ביקש ממנו, "להודיע על כך לממשלת ישראל". במכתב פירט שוב את העמדה המוסרית הגרמנית לגבי פשעי הנאצים, והציע שהצהרת הממשלה הגרמנית על נכונותה לספק סחורות לישראל תהווה בסיס המשאומתן. כדאי לשים לב לפרטי המהלכים האלה:

- גרמניה לא פנתה רשמית לישראל, מכיוון שממשלת ישראל לא ידעה עדיין להיענות רשמית.
- כל פרטי המהלכים נבעו מהידברות חשאית רצופה בין הצדדים. על כולם הושגה מראש הסכמה הודית, אך הם היוו רשמית מעשים חד־צדדיים של גרמניה.
- לא נתבקש משאומתן בני תנאים מוקדמים, אלא להיפך — נקבע מראש על מה ידובר במשאומתן ומה מוכנים הגרמנים לתת. ישראל הציעה מראש תנאי מוקדם — קבלת סכום של מיליארד דולר.
- כלומר: תוצאת המשאומתן נקבעה עוד לפני שהוא התחיל רשמית.
- מצד ישראל ניהל את המשאומתן אדם שלא היה ישראלי.
- הפגישה הישראלית הראשונה לא היתה אל גרמניה, אלא אל מעצמת־הכיבוש.
- נעשה הכד כדי שלא להכיר את ממשלת ישראל, וכדי לחקל עדיה מול פני ההתנגדות הפנימית הסוערת הצפויה.

(ההקבלה במציאות שלנו: ישראל מודיעה באורח חד־צדדי על נכונותה להשיב את השטחים, מבקשת לפתוח במשאומתן על בסיס זה, מקיימת את המגעים עם איש שאינו ערבי מפלסטיני או ממדינות העימות, כגון חביב בורגיבה, הערבים פונים אל המעצמות הגדולות כדי להעביר הודעות לישראל, ישראל עושה את הכל כדי לאפשר לממשלות הערביות להתגבר על דעת־הקהל הרגשית שלהן.)

פתקים מתחת לשולחן

המשאומתן נפתח ביום 20.3.52 — למעלה משלוש שנים אחרי המהלך הראשון של אדנאר.

הוא לא נפתח על אומת גרמניה, אלא בהולנד הסמוכה. מצד ישראל נשלח אדם בלתי־פוליטי, הכלכלן פליכס שינער. בראש המישלחת הגרמנית עמד חבר הפרלמנט, כלכלן בשם פראנץ בהם.

הצד הישראלי־יהודי הפגין קריירות בוגרות, כמו במשאומתן השביתתי־נשק בין צבאות דוחמים. דיבר רק אנגלית. נמנע כל מיתווה אישית. השיחות התנהלו כדשון עניינית ויבשה.

אך מובן שאווירה בלאתכותית זו לא יכלה להימשך למעשה. אחד הנציגים הגרמניים שלח לשינער פתק: "לפי המיבטא האנגלי שלך, אני מבין שגדלת בגרמניה במחוז שוואבן. האם אני צודק?" שינער השיב בחיוב, ותוך חליפת־פתקים נתברר שהשניים למדו יחד באתו בית־ספר, בעיר אולם.

כך נתקשרו, בהדרגה, יחסים אישיים. השפה עברה מאנגלית לגרמנית, להקלת הסיחה, ואחרי כמה שבועות היה זה משאומתן ידידותי מאד — אם כי כלפי חוץ הוקפד על הסיגנון הקריר.

הסכם השילומים נחתם בבית־העירייה של לוכסמבורג, ביום 10.9.52, בשעה 8.00 בבוקר. קונראד אדנאר עצמו בא מגרמניה. משה שרת, או שרה־חוף, בא מישראל. היה זה המיפגש הראשון בין מדינאי גרמני וישראלי — ארבע שנים פחות חודשיים מאז המהלך הראשון.

שוב הקפידו הכל על יחס קריר, מאופק, בלתי־ידידותי. כי בישראל סערו הרוחות. מנחם בגין קרא להסגנת־דמים. אבנים נורקו לתוך אולם מליאת־הכנסת. המישטרה הפעילה גאז מדמיע, והיתה מוכנה לפתוח באש חייה. בגין גורש מן הכנסת לכמה ישיבות. הימין והשמאל היתעררו על הממשלה.

בלהט הוויכוח הכריז שרת שלעולם לא ייתכנו יחסים נורמליים בין גרמניה וישראל, שלעולם לא תקיים ישראל יחסים עם גרמניה, שהשילומים אינם אלא חזרת הגוילה מידי השודד, ואין פירושם בשום פנים ואופן סליחה לגרמנים, או שלום עימם.

רק בצורה זו, ורק אחרי שהגרמנים עשו את הכל כדי למנוע כל דבר שיזכר היה להוות התגרות, נמצא בישראל רוב שהסכים להסכם. די היה במזה מרגיזה אחת, במהלך בלתי־מחושב בווד, כדי לפוצץ את כל העניין.

אולם הסכמי־השילומים היווה, למעשה, הסכמי־שלום — אף שלא נקרא כך, ולמרות שהצדדים הכחישו זאת. מבחינה זו צדקו בגין ושות'. (המשך בעמוד 28)

1973 על מפגיני חרות, שהחטירו אבנים לתוך אולם מליאת הכנסת, במרכז ירושלים, בינואר 1952.

(המשך מעמוד 13)

הגרמנים ידעו איך להתגבר על כך. כדאי לבחון את פרטי המיבצע שלהם, כדי ללמוד את השיטה.

בן 73 ובת 75

אלו היתה הגברת גולדה מאיר נבחרת לקאנצלרית של גרמניה, בוודאי היתה מכריזה בבונדסטאג שגרמניה מוכנה להיכנס למשאומתן ישרי, פניס־אל־פנים. עם ישראל, ללא תנאים מוקדמים. אולי היתה מוסיפה שהיא מוכנה לטוס בכל רגע לתל־אביב, כדי לנהל משאומתן זה.

ממשלת ישראל היתה עונה על כך בחמת־זעם, מגנה את שחצנותה של ראשי ממשלת עמ־המרצחים, ומכריזה שלעולם לא ינהל עמ־הקורבנות משאומתן כלשהו עם יורשי הנאצים. את הצעת הקאנצלרית לבוא לתל־אביב היתה ממשלת ישראל מגדירה כהוצפה סרת־תקדים, המלמדת שהגרמנים לא למדו דבר מאז ימי היטלר. לא יעלה על הדעת שמדינאי גרמני כלשהו ידרוך על אדמת הארץ, שכל אדם שני בה שיכל את קרוביו במישרפות אושוויץ.

למזלם של הגרמנים, הם לא בחרו בגולדה מאיר, אלא בקונראד אדנאר. נראה שהיג אינו משפיע על התבונה, כי אדנאר היה אז כבר בן 73, בימעה כגילה של גולדה מאיר ביום.

המיבצע התחיל מייד עם בחירת אדנאר. לא בתרועות חצוצרה ולא בהכרזה מפוצצת. אלא בצורה צנועה ביותר — צניעות שהיתה מחושבת היטב־היטב.

ביום 11.11.49 קיבל הקאנצלר החדש מישלחת של יהודי־גרמניה, ובנוכחותם העניק ראיון לשבועון הכללי של היהודים בגרמניה — עלון חסר חשיבות. בראיון זה קבע ש"מדינת ישראל מהווה כלפי חוץ את הריכוז הממשי של היהודים בני כל האומים". יהודיע שממשלת גרמניה מתכוונת להעמיד לרשות לישראל סחורות לבניין כלכלתה, כדי "לנסות בדרך זו לתקן את העוול שנגרם ליהודים בכל העולם על־ידי גרמנים". מובן שהכרזה זו לא באה ללא שיחות מוקדמות בסתר, שבין נבדקן האפשרויות. הניסוח נבחר בקפדנות, וגם הכמה.

בולטים במהלך זה כמה פרטים חשובים:

● ההכרזה לא הופנתה במישרין לישראל, אלא פורסמה בעיתון יהודי־גרמני, כך נמנע הצורך בתשובה רשמית מצד ישראל. באקלים הרגשי של אז לא היתה תשובה חיובית אפשרית.

● היא כללה הכרה רשמית במדינת ישראל, בנוסח המקובל על ישראל. הוכר כה ללא סייג וקלא תנאי בעוול שנגרם ליהודים, ונכונה בה מראש הודעה על כוונת הגרמנים להעניק לישראל וליהודים (במציאות הישראלית־ערבית, מקבילה לכך הודעה של ממשלת ישראל, שתפורטס בעיתון ישראלי, שבה תכיר ישראל בקיום העם הפלסטיני, תודה שנגרם לו עוול בדורות האחרונים, ותודיע מראש על נכונותה עקרונית לחזור לערבים את השטחים.)

ד"ר נחום בורגיבה

ק אחרי פירסום הכרזה זו, התחילה שורה ארוכה של מגעים "בלתי־רשמיים" בכון ובלונדון.

מגעים אלה לא היו בין גרמנים וישראלים. שום איש־ציבור ישראלי עדיין לא יכול היה להרשות לעצמו לקיים מגע כזה. הדבר היה מהווה התאבדות פוליטית, ואולי גם גופנית.

דא חסרו אז בארץ אנשים שהיו מוכנים רצונה נפש כי אדם שהיה נתפס בקיום מגעים כאלה.

את המגעים ניהלו יהודים מהו"ל, ובראשם ד"ר נחום גולדמן, שלא היה או אורח או תושב ישראלי. הוא המציא לעצמו כתובת ("ועידת האירגונים לייצוג התביעות היהודיות החומריות כלפי גרמניה"). ובשם פירמה פיקטיבית זו ניהל את המשאומתן הבלתי־רשמי, תוך כדי טיולים בלתי־פורסמים לירושלים. היה מובן לשני הצדדים שהוא מייצג את ממשלת ישראל.

המגעים נמשכו חודשים ארוכים, ובהדרגה התגבש בהם הרציון של המהלך השני: הכרזה של ממשלת גרמניה בפני הפרלמנט הגרמני. נקבע שבהכרזה זו תגנה הממשלה הגרמנית את פשעי הנאצים, ותביע את המישאלה שנוציגי העם היהודי ומדינת־ישראל ייכנסו עימה למשאומתן על שילומים, להקלת הסבלות ללא־שיעור" שנגרמו ליהודים. ב־12.3.51, שיש־עשר חודשים אחרי הראיון המקורי, פנתה ממשלת ישראל אל ארבע המעצמות הגדולות, שהיו או עדיין מעצמות־הכיבוש של גרמניה, ותבעו מגרמניה שילומים עבור קליטת פליטי הנאצים. נתבע סכום של 3000 דולר לפליט — ובסך הכל מיליארד אחד מגרמניה המערבית, והצי מיליארד מגרמניה המזרחית.

ב־27.9.51, כעבור חצי שנה, מסר הקאנצלר אדנאר בבונדסטאג